

Social Policy

Vol 5 (2015)

Βενιέρης Δ., 2015, Κοινωνική Πολιτική: Έννοιες και Σχέσεις, Αθήνα: Τόπος

Κώστας Δημουλάς

doi: [10.12681/sp.10800](https://doi.org/10.12681/sp.10800)

Copyright © 2016, Κώστας Δημουλάς

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

To cite this article:

Δημουλάς Κ. (2017). Βενιέρης Δ., 2015, Κοινωνική Πολιτική: Έννοιες και Σχέσεις, Αθήνα: Τόπος. *Social Policy*, 5, 101-103. <https://doi.org/10.12681/sp.10800>

Δημήτρη Βενιέρης, 2015, Κοινωνική Πολιτική: Έννοιες και Σχέσεις, Αθήνα: Τόπος.

Του Κώστα Δημουλά Επ. Καθηγητή Παντείου Πανεπιστημίου

Το βιβλίο του Δημήτρη Βενιέρη «Κοινωνική Πολιτική: Έννοιες και Σχέσεις» έρχεται να καλύψει ένα σημαντικό κενό στην ελληνική βιβλιογραφία περί κοινωνικής πολιτικής μιας και τα διαθέσιμα βιβλία καταπιάνονται με το κοινωνικό κράτος, ειδικά ζητήματα και επιμέρους πλευρές της κοινωνικής πολιτικής όπως είναι η φτώχεια, η πρόνοια και οι συντάξεις αλλά όχι με τις βασικές έννοιες και παραδοχές της επιστήμης της κοινωνικής πολιτικής.

Όπως φανερώνει και το εξώφυλλο του βιβλίου που κοσμείται με τα πρόσωπα των T.H. Marshal, R.M. Titmuss, P.B. Townsend και B. Abel-Smith, η συγκεκριμένη εργασία επικεντρώνεται, κατά κύριο λόγο, στην προσέγγιση της κοινωνικής πολιτικής από την Αγγλική Ακαδημαϊκή Κοινότητα και μάλιστα μία ορισμένη οπτική της, αυτή που εντάσσεται στη Φαβιανή παράδοση του London School of Economics and Political Science (LSE).

Το περιεχόμενο του βιβλίου κατανέμεται σε οκτώ συνολικά κεφάλαια(μαζί με το κεφάλαιο των συμπερασμάτων) το καθένα από τα οποία εστιάζει σε μία ή περισσότερες από τις θεμελιώδεις έννοιες που κυριαρχούν στις συζητήσεις για το περιεχόμενό της κοινωνικής πολιτικής τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα:

Στο πρώτο κεφάλαιο αποσαφηνίζεται το εννοιολογικό περιεχόμενο της κοινωνικής πολιτικής και ο ακαδημαϊκός της χαρακτήρας ως αντικείμενο διεπιστημονικής ανάλυσης. Ο συγγραφέας υποστηρίζει, σε αρμονία με την κυρίαρχη άποψη, ότι η κοινωνική πολιτική έχει διεπιστημονικό χαρακτήρα.

Το δεύτερο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στις αξίες, τις αρχές και τα πεδία της κοινωνικής πολιτικής. Εδώ ο συγγραφέας επικεντρώνεται στη σημασία που έχουν οι αξίες αναφορικά με τον προσδιορισμό των στόχων της κοινωνικής πολιτικής και διερευνά τη σχέση μεταξύ αξιών, αρχών και σκοπών της κοινωνικής πολιτικής. Πιστός στη Φαβιανή παράδοση περί κοινωνικής πολιτικής ο Δημήτρης Βενιέρης, υιοθετεί την άποψη ότι οι αξίες είναι αυτές που έχουν τον πρωταρχικό ρόλο στον καθορισμό του σκοπού και των χαρακτηριστικών της κοινωνικής πολιτικής και συνδέει τις αρχές με το ρόλο του μεσολαβητή μεταξύ αξιών και έμπρακτης άσκησης της κοινωνικής πολιτικής. Σ' αυτή την επιλογή, τα κοινωνικά συμφέροντα και οι κοινωνικές τάξεις αν και λαμβάνονται υπόψη στην ανάλυση της κοινωνικής πολιτικής δεν έχουν πρωταρχικό ρόλο στη διαμόρφωση του περιεχομένου και των στόχων της.

Στο τρίτο κεφάλαιο του βιβλίου αναλύονται οι κύριες πολιτικές ιδεολογίες που επικρατούν στον ανεπτυγμένο καπιταλισμό του Ευρωατλαντικού κόσμου και οι σχέσεις τους με τις διαφορετικές εκδοχές της κοινωνικής πολιτικής. Εδώ, το κέντρο βάρους της ανάλυσης περιστρέφεται γύρω από αυτό που ο συγγραφέας ονομάζει αριστερή και δεξιά ιδεολογία όπου και προσαρτά τις αντιλήψεις των κοινωνικών κινημάτων για την κοινωνική πολιτική. Αν και ο συγγραφέας επιδιώκει να συνδέσει τα παραπάνω ιδεολογικά ρεύματα με τις αντιλήψεις που εμπεριέχουν για τις θεμελιώδεις κοινωνικές αξίες και το περιεχόμενο της κοινωνικής πολιτικής δεν αποφεύγει τον πειρασμό να αναφερθεί, γενικότερα, στο ρόλο των ιδεολογιών και τη σχέση τους με την πραγματικότητα όπως αυτή αποτυπώνεται στα μεγάλα ιδεολογικά ρεύματα της νεωτερικής εποχής. Απόρροια αυτής της γενίκευσης είναι, ορισμένες φορές, να μη διερευνώνται σε βάθος όλα τα ιδεολογικά ρεύματα όπως συμβαίνει για παράδειγμα με την αντίληψη της Μαρξιστικής θεωρίας για την ιδεολογία όπου οι αναφορές του Δημήτρη Βενιέρη περιορίζονται σε κάποια έργα του Μαρξ παραβλέποντας το πλούσιο έργο Μαρξιστών όπως ο G. Loukacs, ο A. Gramsci, ο L. Althusser, ο Th. Andorno, ο H. Markuse και άλλοι. Επίσης, ο συγγραφέας δεν διακρίνει την ιδεολογία από τη θεωρία ή και την κοσμοθεωρία με αποτέλεσμα να μην αποσαφηνίζεται πότε αναφέρεται στην ιδεολογία και πότε στην πολιτική ή κοινωνική θεωρία. Έτσι για παράδειγμα στο υποκεφάλαιο των ιδεολογιών της ευημερίας οι θεωρίες των C. Offe ή του O' Connor για το κοινωνικό κράτος εμφανίζονται ως περιεχόμενο της μαρξιστικής ιδεολογίας και όχι ως επιστημονική θεωρία. Επιπλέον ο συγγραφέας υιοθετώντας το σχήμα της διάκρισης «δεξιά-κέντρο-αριστερά» αναφορικά με τις ιδεολογικές αντιλήψεις της εποχής μας τείνει να υποβαθμίζει τη συνεισφορά σημαντικών ιδεολογικών ρευμάτων τόσο στο εσωτερικό της «δεξιάς» (π.χ. παράδοση χριστιανοδημοκρατίας) όσο και στο εσωτερικό της «αριστερής» ιδεολογίας (π.χ. θεωρίες της ανάπτυξης- κίνημα «αδεσμεύτων) στο προβληματισμό περί ευημερίας και ρόλου της κοινωνικής πολιτικής.

Το πέμπτο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στις ανάγκες και τα δικαιώματα και τη συνύφανσή τους με το χαρακτήρα και το περιεχόμενο της κοινωνικής πολιτικής. Αρχικά αποσαφηνίζεται ο διακριτός χαρακτήρας των αναγκών από τις επιθυμίες και τις προσδοκίες των ανθρώπων και αποπειράται να καταδειχθεί η διασύνδεσή τους με τα κοινωνικά δικαιώματα αλλά και τις θεμελιώδεις αξίες της ισότητας και της ατομικής ελευθερίας. Εδώ ο συγγραφέας συνδέει τις ανάγκες και τις επιλογές για την αντιμετώπισή τους με τον τρόπο που γίνεται αντιληπτή η ανισότητα και η σχέση της με την ατομική ελευθερία αναφερόμενος στους βασικούς προβληματισμούς και τα ερωτήματα που έθεσε η σύγχρονη βιβλιογραφία περί αναγκών σε συνάρτηση με την πολιτική φιλοσοφία της «δεξιάς» και της «αριστεράς» και τους

διαφορετικούς τρόπους που γίνονται αντιληπτές οι πολιτικές αναδιανομής πόρων και «δύναμης». Σ' αυτό το κεφάλαιο γίνεται ιδιαίτερη και διεισδυτική αναφορά στις επικρατούσες απόψεις για τη σχέση των αναγκών με τα κοινωνικά δικαιώματα αλλά και τις υποχρεώσεις των πολιτών όπως αυτές συναρτώνται με τις κοινωνικές παροχές και τη συνθήκες απόδοσή τους σε όσους τις έχουν ανάγκη.

Στο έκτο κεφάλαιο διερευνάται η σχέση της ισότητας με την ελευθερία και τη δικαιοσύνη και διαφωτίζονται θεμελιώδεις πλευρές τους σε συνάρτηση με την κοινωνική πολιτική εστιάζοντας στην νεοφιλελεύθερη οπτική του Nozick σε αντίστιξη με τη φιλοσοφική αντίληψη περί διανεμητικής δικαιοσύνης του Rawls. Εδώ, ο Δημήτρης Βενιέρης παρουσιάζει το βασικό προβληματισμό του φιλελευθερισμού και του κοινωνικού φιλελευθερισμού ως προς την ηθική νομιμοποίηση των συλλογικών και κρατικών παρεμβάσεων που επιδιώκουν την αναδιανομή πόρων και δύναμης, προτάσσοντας, είτε την κοινωνική δικαιοσύνη έναντι της ατομικής ελευθερίας είτε το αντίστροφο και καταδεικνύει την αξία της κοινωνικής πολιτικής ως πρωταρχικό ανθρώπινο αγαθό. Μία σημαντική παράβλεψη αυτού του κεφαλαίου κατά τη γνώμη μου είναι η απουσία του προβληματισμού που ανέδειξε ο Amartya Sen που θα εμπλούτιζε ακόμα περισσότερο το λόγο του Δημήτρη Βενιέρη για τον αναπόσπαστο ρόλο της κοινωνικής πολιτικής στην κοινωνική συνύπαρξη, την ελευθερία και τον αυτοπροσδιορισμό του ατόμου/ανθρώπου.

Στο έβδομο κεφάλαιο αναπτύσσεται η σχέση της κοινωνικής πολιτικής με την ιδιότητα του πολίτη στην εθνοκεντρική και την α-εθνική παγκόσμια εκδοχή της. Εδώ ο συγγραφέας καταδεικνύει εύστοχα τον διαχωριστικό και περιοριστικό χαρακτήρα της παραδοσιακής έννοιας του πολίτη στο πλαίσιο του έθνους-κράτους και προβάλλει την προοπτική του παγκόσμιου πολίτη ως ελπιδοφόρα επιλογή για την κοινωνική πολιτική στην εποχή της παγκοσμιοποίησης.

Τέλος στο κεφάλαιο των συμπερασμάτων ο Δημήτρης Βενιέρης διατυπώνει την άποψή του για την κοινωνική πολιτική ως σχέση οικονομίας και κοινωνίας την οποία χαρακτηρίζει ως τετράγωνη σχέση που διέπεται και οριοθετείται από τη σχέση κεφαλαίου-εργασίας, οικονομικής μεγέθυνσης και κοινωνικής ανάπτυξης, κράτους και αγοράς και δημόσιου και ιδιωτικού. Σ' αυτό το θεωρητικό σχήμα ο Δ. Βενιέρης μετατοπίζει, ουσιαστικά, την αρχική του θέση ως προς τον κυρίαρχο ρόλο των αξιών στην κοινωνική πολιτική προς ένα περισσότερο πραγματιστικό και κατά την άποψή μου διεισδυτικότερο επιστημονικό λόγο για τη θέση της κοινωνικής πολιτικής στις κοινωνίες της εποχής μας που ο ίδιος τον συμπυκνώνει, θεωρητικά, στο παραπάνω «τετράγωνο».

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι το βιβλίο του Δημήτρη Βενιέρη, *Κοινωνική Πολιτική. Έννοιες και Σχέσεις*, παρά το ευρύ άπλωμά του σε πολλές και σύνθετες πλευρές της σύγχρονης κοινωνικής πολιτικής και την αποσπασματικότητα που κάποιες φορές, χαρακτηρίζει αυτού του είδους τα εγχειρήματα, καταφέρνει στις 303 σελίδες του να αποτυπώσει το μεγαλύτερο μέρος του σύγχρονου προβληματισμού για την κοινωνική πολιτική και τις έννοιες και σχέσεις που τον διαπερνούν. Από αυτή την άποψη καλύπτει σε πολύ ικανοποιητικό βαθμό τις ανάγκες διδασκαλίας του μαθήματος της κοινωνικής πολιτικής στα Πανεπιστήμια και αποτελεί πολύτιμο «εργαλείο» για κάθε σπουδαστή της κοινωνικής πολιτικής ανεξαρτήτως της ηλικίας και της επαγγελματικής του θέσης. Με το ιδιαίτερο είδος της γραφής του και τα ζητήματα που αναδεικνύει, ο Δημήτρης Βενιέρης έλκει την προσοχή και προσφέρει γόνιμο προβληματισμό και κίνητρα για αναστοχασμό γύρω από τις βασικές έννοιες και τις αξίες της κοινωνικής πολιτικής ακόμη και στους πολύ έμπειρους αναλυτές της.